

Istnieje bogactwo badań i analiz prawnych oraz polityczno-naukowych dotyczących zasadniczych standardów i mechanizmów instytucjonalnych, które tworzą trzy filary europejskiego systemu praw człowieka, czyli: konstytucje krajowe, Europejska Konwencja Praw Człowieka (EKPC) oraz europejskie traktaty unijne. Istotny jest także wpływ orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) na krajowe standardy. ETPC i TSUE opracowały europejskie standardy ochrony praw człowieka poprzez interpretowanie najistotniejszych aktów prawnych, do których stosują się państwa europejskie. Takie standardy odzwierciedlają jednocześnie podstawowe cele realizowane przez EKPC i Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Autorzy artykułu wskazali, że pojawia się tendencja w literaturze do przeprowadzenia oceny wpływu czynników pozaprawnych, np. kryzysów gospodarczych, na podstawowe standardy praw człowieka i ich przestrzeganie. Na tym problemie skupiają się także autorzy omawianego tekstu.

Konteksty ekonomiczne, polityczne, społeczne i konstytucyjne, w których Unia Europejska i Rada Europy ewoluowały, były decydujące dla przestrzegania praw człowieka. Autorzy wskazują, że jeśli weźmiemy pod uwagę proces prowadzący do utworzenia Rady Europy i Wspólnot Europejskich, nie sposób nie zauważyć, iż zimna wojna pozostawiła swój ślad na instytucjach europejskich. Zapobieganie wpływom partii komunistycznych spowodowało szczególną motywację do ochrony praw człowieka, ale także ułatwienie konstrukcji integracji europejskiej, co doprowadziło do utworzenia „Stanów Zjednoczonych Europy” przyjaznych dla Stanów Zjednoczonych Ameryki. Ustanowienie Rady Europy w 1949 r. i Wspólnot Europejskich w 1951 i 1957 r. było rzeczywiście postrzegane jako możliwość wzmocnienia części Europy na zachód od żelaznej kurtyny. Autorzy wskazują, że konstrukcja europejskiego systemu praw człowieka ma głębokie korzenie w tym kontekście politycznym.

Opierając się na zbiorowym projekcie badawczym przeprowadzonym na Uniwersytecie w Strasburgu w sprawie europejskiego systemu ochrony praw człowieka, Gaëtan Cliquennois i Elisabeth Lambert Abdelgawad ukazali wpływ wywierany na przestrzeganie praw człowieka przez kryzys gospodarczy i związane z tym oszczędności. Skupili się na ideologii i prawach wynikających z praw podstawowych UE. W swoim tekście podkreślają, że formalne wprowadzenie Karty pokryło się z nadejściem kryzysu zadłużeniowego i dominującej narracji na temat praw podstawowych UE w literaturze. Karta ta stanowi zbiór zasad i wartości tożsamy dla całej Unii Europejskiej oraz sygnalizuje nowy etap w procesie integracji europejskiej. Autorzy na podstawie dokładnej i wyczerpującej analizy orzecznictwa TSUE stwierdzają, że Trybunał zwrócił uwagę na trzy różne koncepcje autonomii Karty: autonomię

jako niezależność, autonomię jako indywidualną regulację oraz autonomię jako przejaw odpowiedzialności. To wokół tych trzech koncepcji kształtuje się ideologia praw podstawowych UE, a także kształtuje charakterystyka zawartości i ograniczeń praw podstawowych w kontekście kryzysu ekonomicznego, co w swoim tekście analizują autorzy.

Lucyna Staniszevska

DOI: 10.14746/spp.2017.2.18.12